

שאלה: זה נראה לי מוזר שמצרפים יום תענית אסתר ליום חגיגות פורים. עינוי הגוף שלא אוכלים ולא שותים, ומיד אחר כך לשקוע במסיבות? שניהם הפכיים זה לזה, ובלי שום תחום ביניים ביניהם. מה ראו חכמים שהנהיגו מנהג זה?

תשובה: צריכים לדעת כי הקב"ה נמצא אתנו תמיד. אחרי שברא את עולמו, לא נטש אותו לרגע ולא לשניה. גם הנפילות וגם הכשלונות הם חלק ממערכת-חינוך רבתית להחדיר באדם את ההכרה של נוכחות הקב"ה בכל צעד ושעל. זו היא בדיקה מְכוּוֹנָת אם האדם הוא מאמין שהקב"ה הוא בורא כל ומשגיח בכל, לא רק כאשר השמש זורחת והכל "מוצלח", אלא גם כאשר יש חושך ואפילה ולא רואים דרך איך לצאת מהמצוקה. לקיים את המקרא "גַם כִּי אֵלֶךְ בְּגֵיא צְלֻמוֹת לֹא אֵירָא רַע כִּי אֶתָּה עִמָּדִי..." (תהלים כג, ד) וכן: "אֵל תִּשְׁמָחֵי אֵיבֹתַי לִי, כִּי נִפְלַתִי קָמַתִּי, כִּי אָשֵׁב בַּחֹשֶׁךְ ה' אֹר לִי". (מיכה ז, ח).

אדרבה, בכוונה תחילה הקב"ה מביא בעיות לישראל כדי שמתוך כך יחשלו את אמונתם, יחזקו את דבקותם בהקב"ה, וידעו כי הכל בהשגחה מחנכת ע"י בורא כל המעשים. כתב ר' אשר פריינד במכתביו ("אמרי אשר", עמ' פא) כדברי שלמה המלך "ה' אמר לשכון בערפל" (מלכים-א ח, יב). כי דוקא כאשר המצב מעורפל, והאדם אינו רואה בבהירות כיצד לצאת מהמיצר שלו, אז הזמן להדבק בהכרת שְׁכֻלּוֹ-הַיָּשָׁר ולדעת שיש לעולם מנהיג, ואין העולם "הפקר". בזאת ימצא את הבורא, ובזה הוכיח שהצליח במבחן. אמרו החסידים "ומשה נִגָּש אל הערפל אשר שם האלוהים" (שמות כ, יח). יש הסתרת ערפל, אבל גם שם יש אלוהים.

לימוד אותנו רמח"ל (בספרו "דעת תבונות", פסקא נד) "עצה עמוקה הנמצאת בכל מדותיו [של הקב"ה] להביא בהן את הבריות לתיקון הכללי שאין לך מעשה קטן או גדול שאין תוכיות כוונתו לתיקון השלם. וכענין שאמרו "כל מה שעושה הקב"ה הוא לטוב" (ע"פ ברכות ס ע"ב).

ובמקום אחר (שם, פסקא קמו) אמר רמח"ל: "זוה בנין אב, שלכל עילוי שרוצה הקב"ה לתת לאדם או לעולם, הנה כל זמן שמזדמן אינו מזדמן ובא אלא מתוך עצה נסתרת, ועל כן יקרה קודם לו צער". ובפסקא ק"ע נתן פתרון "זה עשוי כדי לתת שכר טוב יותר לצדיקים המתחזקים באמונתם".

אם נקח דוגמא מהחיים האישיים שלנו. אדם עומד הרוצה לקפוץ לגובה, תחילה הוא מקפל את ברכיו ומנמיך את קומתו, ואחר כך זונק לקראת מעלה. אמנם

נשאל, למה תקפל ולהנמיך את קומתך? תקפוץ כמו שאתה נמצא בהיותך עומד!

או אדם הרוצה לדלג ולעבור על איזה גדר לא רחב ממדים ולא גבוה במיוחד, הוא צועד אחורה כמה פסיעות ואח"כ רץ קדימה וקופץ על גבי המעכב. וכן הרוצה להקים בנין על גבי קרקע, הוא בתחילה חופר באדמה לייסד תמיכות לבנין. עובר ארח אחד שואל משום מה הנך חופר? יש לך אדמה חלקה לפניך, תבנה עליה! אלא המבינים יודעים שצריכים תחילה לחפור לשים יסודות ואח"כ אפשר להתנשא לגובה, כדי שהבנין לא יתמוטט.

אדם בא לרופא שיניים, כי יש לו חור בשן וצריכים לסתום אותו. מה עושה רופא-השיניים? הוא קודח עוד יותר באותו שן חולה, ורק אחר כך סותם. הסובל הבא אליו מתלונן, מדוע לך להעמיק את החור? הרי השן לפניך! תסתום אותה כמו שהיא! אבל לא כן, צריכים תחילה נסיגה, ואח"כ הבנין יהיה חזק יותר, איתן יותר, מבוסס יותר.

כך הוא בחיים. יש לעם ישראל נפילות. אבל הן לא שליליות לחלוטין. כי אחרי כל נפילה באה שגשוג, שיקום, התבססות חיובית.

לכן מצרפים תענית אסתר אל חגיגות פורים. ללמדנו כי אמנם היו בצרות גדולות בדור של אסתר, והצטרכו לבקשת רחמים וחזרה בתשובה, "וצומו עלי... שלשת ימים לילה ויום" (אסתר ד, טז) [אמנם מהר"ל מסביר כי בכל יום אחרי שקיעת שמש כן אכלו ושתו. והתחילו צום הבא אחרי עת צאת הכוכבים. אחרת אי אפשר לצום שלשה ימים!].

והקדוש ברוך הוא, שהכין את המצוקה, הוא מכין גם את הישועה! "אל אמונה ואין עֶזְל" (דברים לב, ד).